

Liga lidských práv nyní vydává zprávu, která upozorňuje nejen na problémy při vyřizování žádostí o odškodnění, ale také na to, že ministerstvo není schopné řádně reagovat ani na žádosti podané podle zákona o svobodném přístupu k informacím.

Ano, o tom moc dobře vím. Sama jsem se na tom podílela.

Tak to o tom víte skoro všechno. Je to absurdní. Byly to úplně běžné novinářské otázky. Jenže stát se zkrátka nedokáže přimět k tomu, aby věci dělal jinak.

Proto se z toho postupně stalo mnohem víc než jen sledování nucených sterilizací. A upřímně řečeno ani dnes nemáme jistotu, že už se žádné takové případy nedějí. V určitém okamžiku jsme se tedy od původního tématu trochu odklonili a museli se věnovat i širším otázkám. Přesto je pořád potřeba v té práci pokračovat.

Jsem ale ráda, že zájem o téma trvá. Minulý měsíc jsem vystoupila na konferenci OBSE Human Dimension Implementation Meeting, kam mě pozvali do panelu o toleranci. Měla jsem na vystoupení opět jen dvě minuty, ale mluvila jsem o tom, že systém odškodňování stále nefunguje tak, jak by měl.

Po panelu za mnou přišla zástupkyně Mezinárodní aliance pro připomínku holokaustu a řekla mi: „Česká republika ty lidi odškodnila. To je úžasné.“ A vlastně měla pravdu. Když se na to podívám jako na celek, je to velký úspěch. Svým způsobem je skoro zázrak, že se to vůbec podařilo.

Zákon, který vstoupil v platnost v lednu 2022 po osmnácti letech bojů aktivistů a obětí, ženám slibuje jednorázovou částku tři sta tisíc korun. Víte, jak vláda zrovna k téhle sumě došla?

Pokud vím, když to Monika Šimůnková s Helenou Válkovou připravovaly, konzultovaly výši odškodnění s řadou lidí, mimo jiné i s odborníky z pojišťoven. Ti jim řekli, že zhruba odpovídá částce, kterou by člověk mohl získat za závažně nezdařený lékařský zákrok.

Osobně si nemyslím, že je to vysoká suma. Byla bych raději, kdyby ženy dostaly třeba milion korun. Nejde ale jen o peníze. Stejně důležité, a možná ještě důležitější, je samotné uznání. Pro tyto ženy i jejich rodiny má obrovský význam, že stát konečně přiznal, že se jim stalo něco, co se nikdy stát nemělo.

Debata o sterilizacích romských žen často sklouzává k rozuzlení, že to byla věc komunistického režimu. Když se ale podíváme za hranice, narážíme na podobné příběhy – ať už jde o Sámky ve Skandinávii, nebo oběti nacistického Německa.

Ano, a sterilizace Romek probíhaly i v řadě dalších zemí. Ve Švédsku například tato praxe sahala od eugenicky motivovaných třicátých let až do sedmdesátých let. Odškodnění oběti získaly až v devadesátých letech. Zajímavé je, jak dlouho ve všech těchto případech trvá, než se stát k nápravě odhodlá, přestože už v době, kdy se to děje, existují lidé, kteří upozorňují, že je to špatně. V Československu například disidenti kolem Charty 77 vydávali samizdatové dokumenty, které na nucené ste-